

La partida continua però amb un tauler diferent. Amb la decisió d'ETA de suspendre l'alto-el-foc permanent decretat el març de 2006, s'oficialitza una situació de crisi causada per la manca d'avenços i els incompliments del govern espanyol i agreujada per l'atemptat de Barajas.

Un procés de pau als llimbs

Els paràmetres amb els quals va néixer aquest procés de pau ja no donaven més. Però no és tot perdut encara. Els canals de comunicació entre Zapatero i l'esquerra abertzale continuen oberts. La qüestió és saber si, a termini mitjà, hi haurà cap més oportunitat per buscar la pau.

I d'ara endavant què? Ara toca gestionar la crisi fins a les eleccions espanyoles. Si l'any que ve torna a guanyar el PSOE s'intentarà edificar un nou procés, però, òbviament, des d'unes bases noves i havent après dels errors del passat. Si la victòria se l'adjudica el Partit Popular no hi haurà res a fer. La fórmula d'una sortida dialogada al conflicte basc quedarà congelada tot esperant una conjuntura política més bona. Com és sabut, el PP ha foragitat del seu vocabulari el mot "negociació". Ens encarem, doncs, a nou mesos determinants.

Els moviments que facin a partir d'ara ETA i Zapatero marcaran el futur del procés.

Perquè de procés n'hi ha, però no com l'hem entès fins ara. No tot és allò que aparenta i encara menys quan parlem de les qüestions basques. Encara que sembli una paradoxa, en aquests moments, el famós procés no és ni viu ni mort. Allò que en queda es troba en una mena de llimbs esperant que les circumstàncies tornin a ser favorables per a recuperar-ho. Com que no és cap realitat, perquè no ha reeixit, ara mateix el procés de pau és una esperança fonamentada, per un costat, en les *línies calentes* que mantenen, des de fa almenys cinc anys, independentistes i

socialistes —que no és pas poca cosa—; i, per una altra banda, en els desitjos expressats públicament per Zapatero —“m'esforçaré perquè la pau arribi com més aviat millor”— i l'esquerra abertzale —“el procés és possible. No tot s'ha acabat”. Cap de les dues parts no vol llençar a la brossa allò que s'ha anat teixint en secret des de 2001 ençà.

Com apunta el portaveu de Batauna, Arnaldo Otegi, les mesures de distensió com un alto-el-foc o una treva “formen part del procés, però no són el procés.” Aquestes mesures són l'aparador, la part visible i pública, però n'hi ha més. Fonamentalment un procés de pau és vestit de compromisos polítics, fruit del diàleg entre les parts que viuen el problema. I el cas basc no n'és cap excepció. Sense ignorar la gravetat del moment actual, els especialistes en resolució de conflictes consideren normals aquesta mena de crisis. No són ni desitjables ni tampoc recomanables, però formen part del guió. L'exemple més pròxim, una vegada més, és a Irlanda del Nord. El 1996 l'IRA va suspendre l'alto-el-foc amb una bomba potent al centre financer de Londres, atac que guarda unes grans similituds amb l'atemptat de Barajas d'ETA. Durant mesos el procés de pau irlandès va restar suspès i no es va reactivar fins a la victòria electoral del laborista Tony Blair.

En saber l'anunci d'ETA, el president del Sinn Féin ha animat els implicats a fer tot allò que sigui possible per redreçar la situació. “Les lliçons del procés de pau irlandès —assenyala Gerry Adams— i de qualsevol procés de

resolució d'un conflicte arreu del món ens diuen que ara és important d'intensificar els esforços per tornar a encarrilar el procés.” L'ex-comandant de l'Exèrcit Republicà Irlandès recomana contenció, prudència i tranquil·litat als dirigents polítics bascos i espanyols per a superar aquest escull.

Fins ara, en l'ànim del president espanyol, no hi ha sobresortit cap d'aquests valors. Zapatero ha respost la suspensió de l'alto-el-foc amb l'empressonament del líder abertzale Arnaldo Otegui, diverses detencions —fetes per la policia francesa— i tornant a enviar a la presó l'ex-militant d'ETA Iñaki de Juana Chaos. Caldrà veure quins plans té l'esquerra abertzale per als pròxims mesos. ETA ha de demostrar que continua activa i amb prou capacitat per a atacar en qualsevol moment allà on vulgui. La pregunta és quina mena d'ofensiva preveu dur a terme. Si fa atemptats contra persones serà impossible de refer el procés de pau durant la pròxima legislatura. Llavors caldria deixar passar almenys quatre o cinc anys més per a restablir confiança i complicitats polítiques amb el PSOE. Per contra, si ETA es decanta cap a l'anomenada *propaganda armada*, amb atemptats contra edificis simbòlics en la línia de l'activitat desplegada des de final de 2003 —quan decideix no matar— fins a la declaració d'alto-el-foc del març de 2006, això facilitaria que es poguessin tornar a asseure en una taula de negociació.

Tot dependrà fins on vulguin portar Zapatero i ETA les respectives escenificacions post-alto-el-foc. El líder del PSOE vol convèncer els espanyols que el PP ha creuat totes les línies vermelles en la crítica al govern central i, pel que veiem, vol continuar reprimint l'esquerra abertzale per deixar Rajoy sense l'argument que els socialistes s'han rendit a ETA. En cercles polítics bascos s'especula també sobre la possibilitat que el grup armat intenti un segrest per mantenir la pressió sobre

l'estat i alhora continuar acaparant l'atenció dels mitjans de comunicació. Passi què passi, convé que ningú no tibi tant la corda fins al punt que no sigui assumible per la part contrària. I tot això sense descartar imprevistos que puguin complicar les coses encara més. L'objectiu, hi insistim, és arribar a l'endemà de les eleccions espanyoles amb unes condicions mínimes que garanteixin de recuperar el fil del procés allí on s'ha quedat aturat, interromput.

L'anunci d'ETA d'obrir tots els fronts i de reprendre les armes no ha estat cap sorpresa. Era sols qüestió de temps. El procés va quedar tocat de mort, no

amb l'atemptat de Barajas del 30 de desembre de 2006 —com se sol dir—, sinó un mes abans. El fracàs de les negociacions secretes entre Batasuna, PSOE i PNB al novembre de l'any passat van deixar el procés en un at-

L'objectiu és arribar a l'endemà de les eleccions amb condicions de refer la negociació

zucac. Des de la perspectiva d'ETA l'atac contra el pàrquing de l'aeroport de Madrid és l'últim intent de provocar un punt d'inflexió en les converses. Un intent que no surt com volia el grup armat. Zapatero aguanta el cop i, a més, un sector de les bases de l'esquerra abertzale no entén l'acció d'ETA. Otegi mateix ha de reconèixer setmanes després que l'atemptat havia causat "confusió" dins el moviment independentista basc.

Dels errors, se n'aprèn i si es torna a presentar una oportunitat l'any que ve ja es parteix amb un avantatge: el des-acord que ha originat el col·lapse ja ha estat identificat. Les converses del mes de novembre descarrilen quan Batasuna insta el PSOE i el PNB a blindar els acords que havien aconseguit totes tres formacions sobre el dret d'autodeterminació i la unitat territorial de la nació basca.

Socialistes i penebistes refusen d'assumir cap compromís i, sense garanties que el pacte serà aplicat efectivament, l'esquerra abertzale diu que no passa per l'adreçador. Té massa present encara tot allò que ha passat amb la reforma de l'Estatut de Catalunya. Ha vist amb molta preocupació com Zapatero ha enganyat CiU i, fins i tot, Pasqual Maragall retallant el text aprovat pel Parlament. Com en el cas català, el líder del PSOE ha incomplert pactes i compromisos en el procés basc. Si ETA i Batasuna creien que el procés tenia contingut polític, amb l'objectiu d'integrar en la Constitució espanyola el reconeixement del dret d'autodeterminació del poble basc, Zapatero allargassava la negociació política, desvirtuava tot el procés amb l'ajut del PNB d'Imaz, considerava irreversible l'alto-el-foc i es dedicava a desgastar l'esquerra abertzale. En el fons, el dirigent socialista no s'ha cregut mai el procés de pau i ara en rep les conseqüències. Ha desaprofitat una ocasió d'or per passar a la història com el Tony Blair espanyol. El dubte és si Zapatero tindrà una segona oportunitat i si llavors es comportarà amb els bascos amb el mateix tarannà democràtic que el seu homòleg britànic ha dispensat als irlandesos.

Daniel Gómez
Bilbao